

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ »**

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«Економіка»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 Економіка

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Дмитро КОНКІН, викладач обліково-фінансових дисциплін

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
обліково - фінансових дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 1 від «29» 08 2024р.

Голова циклової комісії НВ (Наталія СЛЄПЦОВА)
(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

У ринковій економіці фінанси та грошово-кредитні механізми відіграють центральну роль, оскільки вони сприяють безперервному процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільного продукту, а також суттєво впливають на зростання національного продукту, доходу, розвиток підприємств та рівень матеріального добробуту населення. Держава використовує фінанси як важливий інструмент регулювання всіх аспектів економічного життя, оскільки більшість економічних механізмів, таких як ціноутворення, оплата праці, комерційні розрахунки, інвестиційна діяльність, кредитування та бухгалтерський облік, тісно пов'язані з фінансами. Тому вивчення категорій «гроші», «кредит» та «фінанси» є необхідною частиною підготовки фахівців у сфері обліку і оподаткування.

Навчальна дисципліна «Фінанси, гроші та кредит» спрямована на підготовку фахових молодших бакалаврів, які володіють комплексом сучасних теоретичних знань, здатні вирішувати практичні завдання щодо ефективного функціонування фінансових та грошово-кредитних систем в сучасних економічних умовах.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» укладено на підставі освітньо-професійної програми «Економіка» підготовки фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, розробленої на основі стандарту фахової передвищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. №699.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обов'язкова/вибіркова	вибіркова
Кількість тем	13
Загальна кількість годин	90
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	24
Практичні заняття	12
Семінарські	8
Самостійна робота	46
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ», компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит»: вивчення фінансових відносин, що відображають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту на макро- і мікрорівнях, а також формування системи базових знань з теорії та практики використання грошей і їхнього впливу на процес відтворення в умовах ринкової економіки. Курс також передбачає опанування методами аналізу й оцінювання грошово-кредитних відносин у сучасних умовах.

Завдання: сформувати чітке розуміння закономірностей фінансових відносин між державою, суб'єктами підприємницької діяльності та населенням, а також розкрити способи використання цих закономірностей у практичній фінансовій роботі. Водночас курс спрямований на формування розуміння еволюції теорії грошей і кредиту, грошових систем та грошових реформ, а також на засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку. Він показує можливі напрямки впливу фінансів на суспільний прогрес, роль фінансів в економічній перебудові суспільства та визначає сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з ключових важелів економічної політики держави.

Предметом навчальної дисципліни "Фінанси, гроші та кредит" є вивчення сукупності фінансових відносин, пов'язаних із розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту, функціонування грошово-кредитних механізмів, а також аналіз теоретичних і практичних аспектів використання фінансів, грошей та кредиту в умовах ринкової економіки.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» є набуття здобувачами фахової передвищої освіти компетентностей та запланованих результатів навчання при вивченні обов'язкових навчальних дисциплін «Політична економія», «Економіка підприємства», «Вища математика», «Вступ до спеціальності».

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» здобувачі фахової передвищої освіти **повинні:**

знати:

- об'єктивні передумови виникнення, суть, функції та характерні ознаки фінансів і грошей, а також їх еволюція.
- структура фінансової системи та принципи її побудови.
- функції грошей, сутність інфляції, валютного ринку і валютної системи, а також категорія «кредит».

- поняття фінансового механізму, грошових розрахунків, фінансових і грошових ринків, грошової та фінансової систем.
- державний кредит, державний борг, форми та способи коригування державної позикової політики.
- організація податкової та бюджетної системи, регіональних фінансів.
- страхування: суть, форми, види, проблеми функціонування страхового ринку в Україні.
- фінанси підприємств, джерела формування, процес розподілу та напрямки використання фінансових ресурсів підприємств різних форм власності та господарювання.
- основи побудови банківської системи, сутність фінансових посередників, комерційних і центральних банків.
- заходи щодо зміцнення фінансів, фінансової системи та подолання інфляції й бюджетного дефіциту.

вміти:

- застосовувати фінансові методи, важелі, стимули та санкції під час прийняття рішень.
- використовувати методи управління фінансами, фінансового планування, організаційні форми фінансового контролю в практиці.
- ефективно поєднувати форми та методи бюджетного планування на різних стадіях бюджетного процесу.
- визначати джерела формування фінансових ресурсів підприємницьких структур та оптимізувати їх рівень і структуру.
- вживати заходів для зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів підприємництва через різні форми та види страхування.
- практично застосовувати фондові інструменти на ринку цінних паперів та валютних ринках.
- використовувати основні законодавчі та нормативні акти для формування та регулювання грошово-кредитної політики держави.
- розмежовувати сутності та сфери дії готівкових та безготівкових розрахунків.
- аналізувати структуру фінансового та грошового ринків.
- розрізняти види грошових систем.
- проводити розрахунки для визначення рівня інфляції та її впливу.
- аналізувати швидкість обігу грошей і ефективність роботи комерційних банків.
- визначати курс і котирування валют.
- проводити розрахунок відсоткової ставки та аналізувати її складові.

Міждисциплінарні зв'язки: знання, здобуті при вивченні навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит», застосовуються під час вивчення навчальних дисциплін «Фінанси підприємства», «Податкова система», «Фінансовий облік».

Програмою навчальної дисципліни «Фінанси, гроші та кредит» передбачено проведення лекцій, практичних та семінарських занять із тем курсу, формою підсумкового контролю є залік.

Перелік і сутність сформованих компетентностей та результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічної науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки. СК 2. Здатність обирати й застосовувати положення нормативно-правових актів для якісного виконання завдань та обов'язків професійної діяльності. СК 7. Здатність виконувати завдання, пов'язані з функціонуванням системи управління суб'єктів господарювання. СК 9. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів господарювання.
Результати навчання (РН)	РН 4. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій. РН 9. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності. РН 12. Розв'язувати професійні завдання з організації діяльності підприємства (підрозділу).

ІІІ. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема		Обсяг годин				Разом
№	Назва	Лекції	Практичні	Семінарські	Самостійне вивчення	
1.	Сутність і функції грошей	2	-	-	4	6
2.	Грошовий обіг і грошова маса	2	2		2	6
3.	Грошовий ринок	2	2	-	4	8
4.	Грошові системи	2	-	2	4	8
5.	Інфляція та грошові реформи	2	2	-	2	6
6.	Необхідність, сутність і функції кредиту	2	2	-	4	8
7.	Форми, види та роль кредиту	2	-	-	2	4
8.	Центральні та комерційні банки	2	-	2	6	10
9.	Сутність фінансів, їх функції і роль. Фінансова система України	2	-	-	2	4
10.	Фінанси суб'єктів господарювання	2	2	-	2	6
11.	Фінансовий ринок	2	2	2	4	10
12.	Державні цільові фонди	-	-	-	6	6
13.	Податки і податкова система	2	-	2	4	8
Всього		24	12	8	46	90

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ

Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Гроші як форма прояву суспільних відносин. Гроші як гроші і гроші як капітал.

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Роль держави у творенні грошей.

Форми грошей та їх еволюція. Повноцінні гроші. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні гроші та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей. Сучасні кредитні засоби обігу.

Вартість грошей. Купівельна спроможність грошей. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економіку.

Функції грошей. Функція грошей як міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Масштаб цін. Функція грошей як засобу обігу. Функція засобу платежу. Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання.

Якісні властивості грошей: стабільність вартості, економічність, довготривалість використання, однорідність, надійність, подільність і портативність.

2. ГРОШОВИЙ ОБІГ І ГРОШОВА МАСА

Грошовий обіг: суть і структура. Грошові платежі як складові грошового обігу. Сукупний грошовий обіг і обіг грошей у межах індивідуального капіталу.

Основні ринки та суб'єкти грошового обігу. Модель сукупного грошового обігу. Грошові потоки. Потоки ін'єкцій та потоки витрат. Механізм балансування грошових потоків.

Структура грошового обігу.

Грошова маса, що обслуговує грошовий обіг. Показники маси грошей, грошові агрегати, їхня характеристика. Грошова база.

Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей та його чинники. Розрахунок швидкості обігу грошей. Механізм зміни маси грошей в обігу.

3. ГРОШОВИЙ РИНОК

Сутність грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суб'єкти та інструменти грошового ринку.

Структура грошового ринку. Ринок грошей та ринок капіталів.

Попит на гроші. Його основні мотиви та фактори.

Пропозиція грошей. Загальні теоретичні положення та механізм формування пропозиції грошей.

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Фактори рівноваги грошового ринку. Рівноважна процентна ставка.

4. ГРОШОВІ СИСТЕМИ

Суть грошової системи. Принципи її організації. Елементи грошової системи та їх характеристика.

Основні типи грошових систем. Системи металевого та кредитного обігу.

Становлення й розвиток грошової системи України.

Методи та інструменти регулювання грошової системи. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери.

Характеристика грошових систем зарубіжних країн.

5. ІНФЛЯЦІЯ ТА ГРОШОВІ РЕФОРМИ

Суть, форми прояву та закономірності розвитку інфляції. Основні види інфляції. Причини інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат.

Показники вимірювання інфляції. Регулювання інфляції. Взаємодія центрального банку та уряду у регулюванні інфляційних процесів.

Роль грошово-кредитної та фіскальної політики у стримуванні інфляційних процесів.

Суть і цілі грошових реформ. Стабільність грошової одиниці як основна мета грошової реформи. Роль грошових реформ у боротьбі з інфляцією. Класифікація грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

6. НЕОБХІДНІСТЬ, СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ КРЕДИТУ

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Еволюція кредитних відносин. Теорії кредиту.

Сутність кредиту. Кредит як форма руху вартості на основі повернення. Кредит як форма суспільних відносин. Основні функції кредиту.

Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Позичковий капітал і кредит.

Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування.

Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини та наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція.

7. ФОРМИ, ВИДИ ТА РОЛЬ КРЕДИТУ

Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги та недоліки. Види кредиту. Банківський кредит. Класифікація банківських кредитів. Методи банківського кредитування. Механізм банківського кредитування. Форми забезпечення та страхування банківських кредитів. Характеристика окремих методів банківського кредитування.

Позичковий процент. Сутність, види та вимірники процента. Процентна ставка. Функції та роль процента. Процент у банківській діяльності.

Роль кредиту у грошовій сфері. Соціальна роль кредиту. Роль кредиту у розвитку економіки України.

Особливості розвитку кредитних відносин в Україні.

8. ЦЕНТРАЛЬНІ ТА КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Походження та еволюція центральних банків. Сутність, функції та основи організації центрального банку. Незалежний статус центрального банку, його значення та форми реалізації. Операції центрального банку.

Національний банк України: завдання, функції та історія розвитку. Його структура та органи управління. Грошово-кредитна політика НБУ та банківський нагляд.

Особливості розвитку центральних банків зарубіжних країн.

Походження та розвиток комерційних банків. Суть і роль комерційних банків у сучасній економіці. Класифікація комерційних банків. Функції комерційного банку.

Основи організації та специфіка діяльності комерційних банків. Порядок створення банку, його реєстрація та ліцензування. Організаційна структура комерційного банку.

Загальна характеристика банківських операцій. Пасивні банківські операції. Активні операції. Інвестиційний портфель та інвестиційна політика комерційного банку.

Банківські послуги. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів. Інші види банківських послуг.

Стабільність банків і механізм її забезпечення. Банківські ризики. Особливості становлення і розвитку комерційних банків України.

9. СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ, ЇХ ФУНКЦІЇ І РОЛЬ. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Сутність і характерні ознаки фінансів. Функції фінансів та їх характеристика. Фінансові ресурси: суть, класифікація, джерела формування та напрямки використання. Поняття фінансової системи як об'єкта управління. Структура та принципи побудови фінансової системи.

Характеристика сфер і ланок фінансової системи. Об'єкти і суб'єкти управління фінансами. Органи управління фінансами та їх функції.

10. ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основи організації фінансів підприємств. Суть, функції, характерні ознаки фінансів підприємств. Фінанси підприємств, що здійснюють комерційну діяльність. Фінанси неприбуткових організацій. Джерела формування та механізм розподілу фінансових ресурсів підприємств.

11. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Суть і механізм функціонування фінансового ринку, його структура.

Класифікація фінансових ринків: ринок грошей, ринок кредитних ресурсів, ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг.

Інструменти фінансового ринку та їх характеристика.

Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.
Правове регулювання фінансового ринку.

12. ПОДАТКИ І ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Сутність, призначення та функції податків. Класифікація податків.
Принципи оподаткування. Характеристика елементів податку.
Податкова система і фінансова політика держави.
Податкове законодавство України.
Органи державної фінансової служби України та їх функції.

13. ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ

Соціально-економічна суть державних цільових фондів, їх види.

Пенсійний фонд України: призначення, джерела формування, напрямки використання.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: призначення, джерела формування, шляхи використання.

Фонд соціального страхування на випадок безробіття: призначення, джерела формування, напрямки використання.

Фонд загальнообов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань: призначення, порядок формування та використання.

3.3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Вимоги до організації самостійної роботи та структура навчальних завдань визначені робочими навчальними програмами дисципліни.

Завданнями самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти є підготовка і виконання поточних навчальних практичних завдань під керівництвом викладача, виконання тестів, а також самостійне вивчення окремих тем дисципліни.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Аранчій В.І., Бойко Л.М. Гроші та кредит: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2021. 364 с.
2. Бандурка О.М. Гроші та кредит: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2019. 352 с.
3. Біла О.Г. Фінанси: навчальний посібник. К.: «Патерик», 2021. 390 с.
4. Благун І.Н. Фінанси: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2021. 314 с.
5. Волкова В. В., Волкова Н. І. Гроші і кредит: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 300 с.
6. Глущенко А.С. Фінанси: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2021. 440 с.
7. Грушко В.І. Фінанси: підручник. ВД «Кондор», 2019. 660 с.
8. Іжевський П.Г. Фінанси: навчальний посібник. К.: «Патерик», 2021. 376 с.
9. Кудряшов В.П. Фінанси: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2021.
10. Михайловська І.М. Гроші та кредит: навчальний посібник. К.: ВД «Кондор», 2020. 432 с.
11. Першко Л.О., Ріппа М.Б., навч. посібник. Київ: ПВНЗ «ІЕЕП», 2019. 388 с.
12. Сисоєва Л.Ю. Гроші та кредит: в схемах та таблицях: навчальний посібник. К.: «Патерик», 2021. 245 с.
13. Щетинін А.І. Гроші та кредит: підручник. К.: «Патерик», 2019. 440 с.

Електронні ресурси

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <https://ufin.com.ua/>
3. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org>
4. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL: <http://www.treasury.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Національної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Рахункової палати України URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
12. Фінансовий гід. URL: <https://finguide.com.ua/>
13. Фінансовий портал. URL: <https://finance.ua>